

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС ТА АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА: ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ

Медяник В. А.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін*

Шевцова П. В.

*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Структурна складність адміністративного права як галузі права багато у чому пояснюється неоднозначно сформульованою в деяких наукових та навчальних джерелах галузевою категоріальною базою. Як відомо, численні суперечки в колі вчених-адміністративістів точаться з приводу розуміння та змістовного наповнення таких фундаментальних понять, як «система адміністративного права», «адміністративний процес», «адміністративна процедура», «публічний інтерес», «публічне адміністрування», «інструменти публічної адміністрації» тощо. Проведення реформ, у тому числі й адміністративної, спрямованих на підвищення ефективності публічного управління та зміцнення довіри населення до органів публічної влади неможливе без реформування адміністративного законодавства, якість якого залежить від розуміння сутності фундаментальних понять.

Серед вчених, які досліджували різні аспекти зазначених проблемних питань, варто зазначити таких, як: О. Бандурка, Д. Бахрах, Ю. Битяк, В. Богуцький, В. Гарашук, С. Женетль, О. Когут, В. Колпаков, О. Кузьменко, Н. Нижник, І. Панова, А. Селіванов, В. Сорокін, С. Стеценко, Г. Петров, Ю. Тихомиров, М. Тищенко та ін. Однак сьогодні у наукових джерелах питання співвідношення адміністративного процесу та процедури залишається дискусійним, зважаючи на сутнісні характеристики понять, що зумовлює актуальність подальшої розробки теми.

Варто наголосити, що в адміністративно-правовій науці домінує позиція, відповідно до якої, адміністративні процедури – це процесуальний порядок розгляду органами виконавчої влади адміністративних справ. Також можна визначати адміністративну процедуру як установлений законом порядок розгляду та вирішення індивідуальних справ органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акта або

укладанням адміністративного договору [5, с. 65]. Розуміння адміністративної процедури як законодавчо встановленого порядку діяльності органів публічної адміністрації зумовлено значним впливом німецької доктрини адміністративного права, де поняття адміністративна процедура й адміністративний процес чітко розділені [3, с. 128]. Загалом, адміністративно-процедурні норми регулюють переважно порядок прийняття адміністративних актів та укладення публічно-правових договорів публічною адміністрацією, у той час, як адміністративно-процесуальні норми – вирішення публічно-правових спорів адміністративними судами.

Деякі вчені заперечують проти визнання процедури явищем статичним і зазначають, що процедура завжди перебуває в динаміці, яка відбувається за певним алгоритмом. За такого підходу, «процедура» залишається послідовністю дій, об'єднаних спільною метою, тобто поняттям динамічним, але, як і будь яка дія, набуває свого зовнішнього вираження в поняттях статичних. В свою чергу, щодо ознак юридичної процедури, головною з яких є те, що вона являє собою особливий різновид правовідносин, які мають процедурний характер і визначають особливості юридичної практичної діяльності [4, с. 62].

Розгляд адміністративної процедури з позиції статичності дає змогу дійти висновку про її сутність як нормативно встановленої моделі адміністративно-процесуальних правовідносин. Закріплення в нормативних актах переліку та послідовності дій суб'єкта права на тому чи іншому етапі адміністративного процесу, а також темпоральних характеристик цих дій не означає їх постійного здійснення в кожному конкретний момент часу.

Визнання адміністративної процедури нормативною конструкцією адміністративно-процесуальних відносин вимагає додаткових обґрунтувань функціональної самостійності останніх. Класичне уявлення про процесуальні правовідносини полягає в уявленні їх як явища вторинного відносно матеріальних правовідносин, яке походить від останнього й має відносно нього службовий характер, оскільки мета процесуальних правовідносин полягає в забезпеченні реалізації матеріальних правовідносин [6, с. 156]. Ознаки та характеристики адміністративної процедури повинні сформулюватись виходячи з розроблених наукою адміністративного права властивостей адміністративно-процесуальних правовідносин, серед яких варто вказати, що адміністративно-процесуальні правовідносини передбачають визначеність взаємної поведінки його суб'єктів, що прописується відповідними правовими нормами.

Визначення адміністративної процедури як діяльності зумовлює необхідність її порівняльного аналізу з адміністративним процесом. Так, адміністративний процес логічно визначати як урегульовану

адміністративно-процесуальними нормами діяльність уповноважених на те суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних адміністративних справ, які формуються в ході реалізації матеріальних норм адміністративного та деяких інших галузей права у сфері публічного управління та адміністративного судочинства [2, с. 16]. В. Бевзенко підкреслює складну структуру вказаного різновиду юридичного процесу і можливість його розгляду як за вертикаллю, так і за горизонталлю. Щодо останнього (розгляд за горизонталлю), то вчена пропонує розглядати його як сукупність проваджень, як «системні утворення, комплекси взаємозалежних і взаємозумовлених процесуальних дій». В системі адміністративного процесу, на її думку, доцільно акцентувати увагу на адміністративно-процедурних та адміністративно-деліктних видах проваджень. В аспекті вертикальної структури адміністративного процесу акцент уваги зосереджується на співвідношенні адміністративного процесу та адміністративного провадження як загального і часткового, цілого і частини, наявності нерозривних взаємозумовлених і системоутворюючих зв'язків і відносин між ними [1, с. 58]. При цьому кожне провадження своєю чергою складається із стадій, а вони – з етапів та процесуальних дій. Тож адміністративний процес варто розглядати як діяльність суб'єктів права зі здійснення правової регламентації суспільних відносин і реалізації права, а адміністративну процедуру – як формалізований бік такої діяльності. Процедура детермінує порядок здійснення суб'єктами правовідносин юридично значущих дій, які у своїй сукупності становлять юридичний процес.

Отже, адміністративна процедура являє собою нормативну встановлену модель адміністративно-процесуальних правовідносин. Вона визначає потенційні можливості, які можуть бути (для невіддільних суб'єктів) або повинні бути (для органів публічної адміністрації) використані майбутніми учасниками адміністративно-процесуальних відносин. З такої позиції адміністративна процедура має визначати не лише порядок дій суб'єктів адміністративного права на певному етапі адміністративного процесу, а й враховувати взаємність прав і обов'язків учасників правовідносин, а також підстави їх реалізації. Іншими словами, вона пов'язана з механізмами реалізації публічною адміністрацією інструментів діяльності, отже, порівнювані категорії є різними за сутнісною характеристикою, мають різні завдання та функції.

Література:

1. Бевзенко В.М. Деякі теоретичні міркування щодо адміністративних процесуальних і процедурних категорій у вітчизняній адміністративно-правовій та адміністративно-процесуальній науці. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2011. № 3. С. 56–62.

2. Бойко А.В. Адміністративний процес та адміністративна процедура: зміст категорій та їх співвідношення (окремі аспекти дискусії). *Правова позиція*. 2019. № 3 (24). С. 14–23.

3. Буханевич О.М. Поняття та сутність процедури надання адміністративних послуг. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 126–131.

4. Гончарук С.Т. Адміністративний процес у сучасній вітчизняній правовій доктрині. *Юридичний вісник*. 2014. № 4 (33). С. 60–64.

5. Кікінчук В.Ю. Поняття, ознаки та види адміністративних процедур. *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 64–68.

6. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу : Навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 208 с.

ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ В УКРАЇНІ

Щербаков В. В.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янука,

суддя

Рівненського окружного адміністративного суду

м. Рівне, Україна

Професійне самоврядування притаманне різним професіям, що знаходить відображення у відповідних нормативно-правових актах.

Так, відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI, адвокатське самоврядування – це гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [1]. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII визначає, що професійне самоврядування нотаріусів передбачає об'єднання на професійній основі зусиль нотаріусів для виконання покладених на них цим Законом обов'язків і забезпечення їхніх прав, представництво професійних інтересів нотаріусів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях, захист професійних інтересів та соціальних прав нотаріусів, сприяння підвищенню професійного рівня нотаріусів та надання їм методичної допомоги, захисту інтересів фізичних і юридичних осіб